Ulkoministeriö

Porkka Pauliina

Neuvostoraportti

20.7.2023

EU/9/2023-UM-29

Epävirallinen TSTK-neuvosto 13.-14.7.2023 Madridissa

Kokous

Espanjan pj-kauden epävirallinen työllisyys-, sosiaaliturva-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvosto 13.-14.7.2023

Espanjan puheenjohtajakauden epävirallinen TSTK-neuvosto kokoontui Madridissa 13.-14.7.2023. Keskustelut oli jaettu kolmeen teemaan; työmarkkinavuoropuhelun rooli, hoivatyö ja työmarkkinavuoropuhelun ja kansalaisyhteiskunnan rooli siinä sekä sosiaaliset investoinnit.

Jäsenmaat totesivat, että työmarkkinavuoropuhelu on oleellinen osa EU:n sosiaalista ulottuvuutta. Toimiva vuoropuhelu edesauttaa uudistusten laadukkuutta sekä helpottaa niiden läpimenoa ja hyväksyttävyyttä. Vahva kansallisesti toimiva vuoropuhelu vahvistaa myös EU-tason dialogia. Vuoropuhelu vaatii onnistuakseen vahvat osapuolet, joten kapasiteetin vahvistamiselle on tarvetta. Lisäksi on myös muistettava työmarkkinaosapuolten autonomia. Etätyöhön liittyen toivottiin yleisesti, että EU-tason työmarkkinaosapuolet pääsisivät asiassa tulokseen. Muina dialogin mahdollisina teemoina mainittiin mm. reilut siirtymät ja osaaminen. Kolmikantaisen sosiaalisen huippukokouksen todettiin kaipaavan jonkinlaista uutta nostetta.

Hoivasektorin osalta todettiin, että ihmisarvoinen hoiva vaatii investointeja. Sektorin epävirallinen työ tulisi tehdä näkyvämmäksi. Työntekijöiden osaamiseen tulee panostaa ja digitalisaatiota hyödyntää sopivassa määrin. Usea maa pyrkii hankkimaan lisää työvoimaa sektorille kolmansista maista. Työmarkkinavuoropuhelulla on tärkeä rooli työolosuhteiden parantamisessa. Espanjan pj-kaudella laaditaan päätelmät hoivatyöstä.

Sosiaalisten investointien osalta jäsenmaat kertoivat toimistaan sosiaaliturvajärjestelmien uudistamiseksi, ml. itsensä työllistävät. Aiheeseen liittyy myös Espanjan ja Belgian yhteistyö sosiaalisten investointien ja talouspolitiikan yhteydestä, johon liittyen mailla on suunnitelma, joka huipentuisi Belgian pj-kaudella järjestettävään yhteiseen TSTK- ja Ecofin-neuvostojen jumboneuvostoon kesäkuussa 2024. Aiheesta lähetetään lisätietoja ministereille piakkoin.

Kokoukseen oli kutsuttu myös EU-tason työmarkkinaosapuolet, talous- ja sosiaalikomitean edustaja, ILO:n edustaja, TSTK-neuvostoa valmistelevien komiteoiden puheenjohtajat sekä Euroopan parlamentin edustaja.

Suomea kokouksessa edusti työministeri Arto Satonen.

Ministeri Satonen tapasi neuvoston yhteydessä kahdenvälisesti komissaari Schmitin, Belgian kollegansa Dermagnen, Alankomaiden toimitusministeristöä edustavan ministeri van Gennipin sekä Saksan valtiosihteeri Schmachtenbergin.

Espanjassa pidetään parlamenttivaalit 24.7.2023. Vaalituloksella saattaa olla pientä vaikutusta mm. TSTK-sektorin ohjelmaan pj-kaudella.

Ensimmäinen keskustelu käytiin **sosiaalisesta vuoropuhelusta** työministeri Yolanda Diazin johdolla.

Kysymyksissä pyydettiin kertomaan, miten EU-tason vuoropuhelua tulisi kehittää ja mitä konkreettisia toimia sen eteen voisi tehdä ja erityisesti missä teemoissa EU-tason työmarkkinaosapuolet voisivat jatkossa laatia sopimuksia. Lisäksi jäsenmailta kysyttiin ajatuksia kolmikantaisen sosiaalisen huippukokouksen kehittämiseksi.

Komissaari Schmit korosti, että työmarkkinaosapuolten rooli on tunnustettu jo sisämarkkinoiden luomisesta lähtien. Nyt haasteet ovat uudet ja erilaiset, mutta uusiinkin haasteisiin vastaamisessa sosiaalisella dialogilla on rooli. EU-tason työmarkkinaosapuolet eivät ole pitkään aikaan neuvotelleet lainsäädännöstä ennen kuin nyt kun neuvotteluissa on etätyötä ja oikeutta olla tavoittamattomissa koskevat lainsäädäntöehdotukset, mitä komissio kovasti kiitteli. Kolmikantainen sosiaalihuippukokous on tärkeä, mutta konseptissa on toki parantamisen varaa. Komissio ottaa mielellään vastaan tähän liittyviä ideoita. Komissaari korosti, ettei halua puuttua kansallisella tasolla työmarkkinaosapuolten rooliin ja toimiin. Komissaari myös huomautti, että tutkimusten mukaan muutokset ja siirtymät onnistuvat usein paremmin maissa, joissa sosiaalinen vuoropuhelu toimii ja on korkealla tasolla. EU:ssa on viime vuosina julkaistu paljon aloitteita, joissa sosiaalisella vuoropuhelulla on rooli; komissaari viittasi erityisesti sosiaalidialogia koskevaan suositukseen sekä minimipalkkadirektiiviin.

EU-tason työmarkkinaosapuolet korostivat työmarkkinavuoropuhelun tärkeyttä ja pitivät mm. Ruotsin pj-kaudella hyväksyttyä suositusta sosiaalisen vuoropuhelun vahvistamisesta tervetulleena. Hallitusten tehtävä on myös antaa dialogille tilaa, mukaan lukien riittävä joustavuus. Työmarkkinaosapuolet korostivat olevansa pysyviä elimiä hallitusten vaihtuessa. Työmarkkinaosapuolille myös kapasiteetin rakennus on tärkeää. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea totesi laatineensa kannanoton myös työmarkkinavuoropuhelusta. Komitea näkee oman roolinsa tärkeänä, eräänlaisena välittäjä-alustana. Komitea myös mainitsi erikseen hakijamaat; niissä kansalaisyhteiskunnan rooli on heikompi, joten komitea pyrkii auttamaan sen vahvistamisessa.

Jäsenmaat totesivat, että työmarkkinavuoropuhelu on oleellinen osa EU:n sosiaalista ulottuvuutta. Toimiva vuoropuhelu edesauttaa uudistusten laadukkuutta sekä helpottaa niiden läpimenoa ja hyväksyttävyyttä. Vahva kansallisesti toimiva vuoropuhelu vahvistaa myös EU-tason dialogia. Lisäksi toimiva dialogi edistää myös kilpailukykyä. Konkreettisina esimerkkeinä jäsenmaat ensinnäkin peräänkuuluttivat EU-tason etätyösopimuksen aikaansaamista. Myös osaamisen lisäämiseen liittyvissä toimissa mainittiin työmarkkinaosapuolten yhteistyö. Muutama jäsenmaa mainitsi keikka- ja alustatyön teemoina, joissa työmarkkinaosapuolet ovat aktiivisia. Työntekijöiden lisääntynyt liikkuvuus on syytä huomioida jatkossakin. Samoin eurooppalaiset yritysneuvostot mainittiin konkreettisena aloitteena. Tärkeitä teemoja myös mielenterveys, sukupuolten tasa-arvo sekä digitalisaatio yleisemmin. Työmarkkinaosapuolilla on velvollisuus seurata asioita, jotka ovat hallituksille tärkeitä. Tuotiin myös esiin, että ennen kuin laaditaan uusia sopimuksia, tulisi olemassa olevien sopimusten toimeenpanoa myös seurata ja arvioida. Kapasiteetin lisäämistä korostettiin; kapasiteettia tarvitaan sekä neuvotteluihin että ideoiden tuottamiseen. Työmarkkinaosapuolten autonomia tuli esille erityisesti pohjoismaiden puheenvuoroissa. Osapuolilla itsellään on valta päättää mistä neuvottelevat. Sektoritason vuoropuhelua tulisi myös kehittää. Edustavuus on tärkeä varmistaa. Muutama jäsenmaa toi esille sosiaalista vuoropuhelua koskevassa komission tiedonannossa esitetyn ajatuksen komission pääosastoille nimitettävistä vuoropuhelua edistävistä koordinaattoreista.

Kolmikantaisen sosiaalisen huippukokouksen roolista todettiin mm. että se voisi toimia korkean tason ajatushautomona. Oltiin laajasti yhtä mieltä siitä, että huippukokous kaipaa nostetta toimiakseen tehokkaasti.

Suomi korosti puheenvuorossaan työmarkkinaosapuolten valtaa päättää EU-tasolla neuvoteltavista asioista. Komission rooli on tarjota tarvittavaa oikeudellista ja muuta tukea prosessissa. EU-lainsäädännön tulisi aina tuottaa lisäarvoa. Suomi on avoin pohtimaan ja kehittämään kolmikantaisen sosiaalisen huippukokouksen roolia.

Toinen keskustelu käytiin sosiaalisista oikeuksista vastaavan ministeri Ione Belarran johdolla. Aiheena oli **kokemukset hoivatyöstä, myös EU-tasolla sekä työmarkkinavuoropuhelun ja kansalaisyhteiskunnan rooli siinä.**

Alustuksissa mm. kansainvälinen työjärjestö ILO:n edustaja korosti, että aiheesta on olemassa useita ILO-sopimuksia. Sektoria leimaa maahanmuuttajien ja useimmin naisten tekemä työ, joka on usein epävirallista. Myös pimeä työ on yleistä. Työmarkkinajärjestöt huomauttivat mm. sektoriin liittyvästä väkivallasta työssä. Business Europe korosti kotihoidon saamista toimivaksi.

Komissaari Schmit totesi, että aihe on tärkeä ja eurooppalainen, haasteet ovat kaikilla samat ja teeman puitteissa on mahdollisuus todelliseen hyvien käytäntöjen vaihtoon. Tarvitaan laatustandardit ja varmistettu pääsy laadukkaaseen hoitoon, lisäksi myös lastenhoitopalvelut ovat tärkeitä. Tähän myös tarvitaan rahaa. Epävirallinen hoivasektori on huomattava ja koskee 90%sti naisia. Komissaari korosti, että ILO-sopimus 189 tulisi ratifioida. Komissio on myös käynnistämässä kolmansiin maihin liittyvää Talent Pool -aloitetta hoivasektoriin liittyen.

Jäsenmaat muistuttivat, miten erityisesti pandemia toi esiin hoivasektorin merkityksen. Työntekijöiden taitoihin tulee panostaa ja digitalisaatiota hyödyntää sopivissa määrin. Monet jäsenmaat hankkivat sektorille uutta työvoimaa kolmansista maista, toisaalta korostettiin myös, että ulkomaalaisista ei saa luoda uuttaa työnteon alaluokkaa. Tärkeää on myös pitää olemassa oleva henkilöstö sektorilla ja kouluttaa heitä. Muutama maa totesi, että sektorille on luotu uusia ammattikategorioita alhaisemman tason tehtäviin. Työmarkkinavuoropuhelulla on roolia työolosuhteiden parantamisessa. Myös palkkakuiluun ja siitä johtuvaan eläkekuiluun pyritään vaikuttamaan. Epävirallinen hoivatyö sekä mm. omaishoitajien työ on myös tehtävä näkyvämmäksi ja mahdollistettava mm. työn ja vapaa-ajan yhdistäminen. Kansalaisyhteiskunnan ja järjestöjen rooli on tärkeä hoivasektorilla. Useampi jäsenmaa mainitsi erilaiset naapurusto-/lähipalvelut toimivana mallina. Kansalaisyhteiskunnan rooli on viime vuosina korostunut erityisesti ukrainalaispakolaisten tukemisessa. Rahoituksessa ESR+ rooli on monille, erityisesti keskisen Itä-Euroopan maille, tärkeä.

Suomi korosti puheenvuorossaan jakavansa samat yleiset haasteet. Uudella hallituksella on toimia mm. työolosuhteiden parantamiseksi, uuden teknologian hyödyntämiseksi sekä ikääntyneiden hoivan ja pitkäaikaishoivan järjestämiseksi.

Pj. korosti, että aiemmin naiset tekivät työn ilmaiseksi, ja nyt on ymmärretty, mikä hinta sektorin työllä on. Espanjan pj-kaudella laaditaan neuvoston päätelmät hoivatyöstä.

Kolmas ja viimeinen keskustelu käytiin osallisuudesta, sosiaaliturvasta ja maahanmuutosta vastaavan ministeri Jose Luis Escrivan johdolla ja sen aiheena oli **sosiaaliset investoinnit ja sosiaaliturvan lyhyen aikavälin haasteet ja pitkän tähtäyksen hyödyt.**

Komissaari Schmit totesi, että aihe on tärkeä ja muuttuu koko ajan tärkeämmäksi. Komissio tulee Espanjan ja Belgian aloitteesta keskustellun sosiaalisen lähentymisen kehikon (SCF) puitteissa korostamaan sosiaalista ulottuvuutta syksyllä käynnistettävässä v. 2024 ohjausjaksossa.

Alustuksissa Euroopan parlamentin työllisyysvaliokunnan pj. korosti, että sosiaalisten investointien rooli on tunnustettava. On tärkeä rakentaa siltaa sosiaalisen ja taloudellisen puolen välille. SCF on askel oikeaan suuntaan. Talous- ja sosiaalikomitean edustaja korosti, että investointi ihmisiin ei saa olla kustannus. Tiukkuuspolitiikka ei ole ratkaisu vaan tarvitaan solidaarisuutta. Työntekijöitä edustava ETUC huomautti myös, että monet maat noudattavat tiukkaa leikkauspolitiikkaa, mikä tulee automaattisesti vaikuttamaan myös sosiaaliturvan rahoitukseen. Talouspolitiikan säännöt tulisi uudistaa niin

että huomioitaisiin julkisten investointien rooli. Lisäksi kaikissa toimissa tarvitaan tehokkuutta ja läpinäkyvyyttä. Business Europe korosti, että yritykset toimivat hankalassa tilanteessa. Työnantajat investoivat paljon työntekijöiden sosiaaliturvan maksamiseen. Työttömyysloukkuihin on puututtava. Työllisyyden ja tuottavuuden lisääminen on parasta sosiaaliturvaa. Mielenterveys on tärkeä esimerkki tästä. EU-tasolla tarvitaan tehokkaita työkaluja tehokkuuden arvioimiseksi. Kolmikanta on tärkeä myös sosiaaliturvakysymyksistä päätettäessä. PK-yrityksiä edustava SMEUnited korosti itsensä työllistävien tilannetta. TSTK-neuvostoa valmistelevien komiteoiden pj:t muistuttivat, että komiteat arvioivat kattavasti jäsenmaiden toimia myös sosiaalisten investointien osalta.

Keskustelussa jäsenmaat korostivat sosiaaliturvan roolin olevan taata kaikille mahdollisuus saavuttaa oma täysi potentiaalinsa. Tarpeita on aina enemmän kuin rahaa. Siksi tarvitaan tehokkuutta, järjestelmien modernisointia ja priorisointia. Myös investointi työkykyyn auttaa sosiaalisten investointien paineessa. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää etukäteisvaikuttamiseen ja varhaiseen puuttumiseen sekä tarvittavan koulutuksen tarjoamiseen, myös itsensä työllistäville. Jäsenmaat myös korostivat tiettyjä kohderyhmiä, nuoret, vammaiset, köyhät. Riittävällä tukitoimilla vakautetaan yhteiskuntia erityisesti kriisitilanteessa. Talous ja sosiaaliturva täydentävät toisiaan. Myös joustoturva mainittiin (DK). Muutamissa puheenvuoroissa erityistä huomioita kiinnitettiin tiedonhankintaan, tähän kehitetty työkaluja, joilla edesautetaan tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Ehdotettiin myös että inflaation eroihin jäsenmaiden välillä tulisi kiinnittää enemmän huomioita ja arvioida syytä tälle. Komissaari piti aihetta mielenkiintoisena ja pj. lupasi pohtia sitä valmistellessaan lokakuun TSTK-neuvostoa. Pj. myös muistutti, että Espanjan pj-kaudella laaditaan neuvoston päätelmät itsensä työllistävien sosiaaliturvasta.

Suomi mainitsi uuden hallituksen sosiaaliturvan uudistustoimista ja tavoitteesta yksinkertaistaa sosiaaliturvajärjestelmää, ml. henkilöiden osalta jotka ovat samaan aikaan työsuhteessa ja itsensä työllistäviä.

Pj. mainitsi valmistelevansa asiaa eteenpäin yhdessä tulevan pj-maa Belgian kanssa. Tarkoituksena on perustaa epävirallinen työryhmä, jossa pohditaan sosiaalisten investointien ja talouspolitiikan yhteyttä. Tähän liittyen olisi tarkoitus järjestää konferenssi lokakuun lopussa/marraskuun alussa. Suunnitelma huipentuisi Belgian pj-kaudella järjestettävään yhteiseen TSTK- ja Ecofin-neuvostojen jumbokokoukseen kesäkuussa 2024. Aiheeseen liittyy myös 16.10. pidettävä korkean tason konferenssi minimitoimeentulosta. Aiheesta lähetetään lisätietoja ministereille piakkoin. Pj. korosti tietävänsä, että suunnitelma on kunnianhimoinen, mutta toivoo että kaikki jäsenmaat osallistuisivat epävirallisen työryhmän työhön.

<u>Ministeri Satosen kahdenväliset tapaamiset epävirallisen neuvoston yhteydessä:</u>

Suurlähettiläs Sari Rautio:

Ministeri Satonen ja suurlähettiläs Rautio tapasivat aamukahvilla lähettilään residenssissä. Rautio kertoi ministerille Espanjan ajankohtaisesta poliittisesta tilanteesta ennen 24.7. pidettäviä parlamenttivaaleja. Ennusteiden mukaan tilanne on tiukka, mutta oppositiolle ennustetaan voittoa vaaleissa.

Työllisyys- ja sosiaaliasioista vastaava komissaari Nicolas Schmit:

Lyhyessä esittäytymistapaamisessa ministeri Satonen ja komissaari Schmit keskustelivat mm. alustatyöstä todeten, että tasapainoinen sääntely alalle on tarpeen. Ministeri Satonen totesi, että alustatyö on Suomessa toistaiseksi ns. uutta työtä, eikä koske perinteisiä työmarkkinoita. Komissaari kertoi viime syksyn vierailustaan Suomeen, jolloin oli tutustunut myös ruokalähettitoimintaan Helsingissä. Sosiaaliturvan koordinaatioasetuksen osalta komissaari totesi tietävänsä Suomen huolet. Komissaari myös avasi keskustelua sosiaalisen konvergenssin lisäämisestä ohjausjaksossa ja ohjausjaksoprosessin muokkaamista siihen suuntaan; totesi myös että asia ei ehkä Suomelle niin validi, vaikkakin esim. ikääntyminen on Suomessa erityinen ongelma. Lopuksi ministeri ja komissaari keskustelivat

työvoimapulasta ja osaamisen merkityksestä sen ratkaisussa. Komissaari korosti osaamisen teemavuoden merkitystä ja mainitsi vierailunsa jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskukseen. Rajat ylittävän etätyön osalta ministeri Satonen totesi, että uusi hallitus ei ole vielä keskustellut asiasta, mutta ymmärtää että siihen täytyy löytyä ratkaisu.

Ministeri Satonen esitti komissaarille kutsun vierailla uudelleen Suomessa. Komissaari otti kutsun mielellään vastaan, mutta mainitsi toisaalta aikataulunsa kireyden.

Alankomaiden toimitusministeristön sosiaali- ja työministeri Karien van Gennip:

Alankomaiden hallitus oli kaatunut juuri ennen neuvostoa, mutta aiemmin sovittavaksi pidetty kahdenvälinen tapaaminen kuitenkin pidettiin suunnitellusti. Ministeri van Gennip muistutti, että myös EPP-puolueryhmittymän TSTK-ministerit kokoontuvat säännöllisesti ennen neuvostojen kokouksia ja ministeri Satosen kannattaa huolehtia itsensä näiden kokousten jakelulistalle. Alustatyön osalta van Gennip totesi, että yhtenäinen EU-tason sääntely olisi tärkeää ja direktiivi tulisi saada valmiiksi mahdollisimman nopeasti. Ministerit myös keskustelivat rajat ylittävästä etätyöstä ja sen yleistymisestä, mistä on tullut painetta myös reagoida asiaan EU-tasolla. NL edustajat totesivat, etteivät niinkään kannata EURES:n toimivallan laajentamista koskeman kolmansien maiden kansalaisia. Euroopan työviranomainen ELA:n osalta keskustelut aloitettaneen Belgian pj-kaudella.

Belgian talous- ja työministeri Pierre-Yves Dermagne:

Ministeri Dermagne kertoi kevään Belgian pj-kauden suunnitelmista. TSTK-sektorilla heillä on kolme laajempaa prioriteettia. Lainsäädäntöaloitteissa pyrkivät saattamaan loppuun kaikki pöydällä avoimena olevat asiat, mm. etätyötä ja oikeutta olla tavoittamattomissa koskevat direktiivit. Alustatyön osalta toivoo Espanjan saavan asian maaliin. Toinen prioriteetti on Euroopan sosiaalisen pilarin toimeenpanon edistäminen, mm. kaksoissiirtymän kautta. Epävirallinen TSTK-neuvoston kokous pidetään 11-12.1.2024 Namurissa. Lisäksi tärkeänä painopoisteena on taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen yhteensovittaminen, BE aikoo myös järjestää TSTK/Ecofin -yhteisneuvoston kokouksen kesäkuussa 2024. Ministeri Satonen kertoi Belgian kollegalleen salkkujaostaan ja totesi sosiaalisen lähentymisen kehikosta, että aihe on tärkeämpi niille maille, joissa sosiaalinen kehitys on heikompaa.

Saksan valtiosihteeri Rolf Schmachtenberg:

Ministeri Satonen kertoi VSI Schmachtenbergin pyynnöstä pääministeri Orpon hallituksen työoikeutta ja työttömyysturvaa koskevista uudistuksista. VSI Schmachtenberg kysyi, vaihtuvatko Suomen kannat EU-asioissa ja erityisesti alustatyössä uuden hallituksen myötä. Ministeri Satonen vastasi todeten, että alustatyö on Suomessa koskenut lähinnä aloja, joilla sen avulla on luotu uusia työpaikkoja, mutta tilanne on toisenlainen, jos olemassa olevia työpaikkoja korvataan alustatyöllä. Lopuksi Schmachtenberg totesi, että 883-asetus tulisi saada päätökseen, jotta voitaisiin aloittaa uusi rajat-ylittävään etätyöhön liittyvä uudistus, joka kattaisi mm. työntekijöiden oikeudet ja sosiaaliturvan. Esille nousi myös näkemys, että meneillään oleva uudistus voitaisiin jättää kesken ja siirtyä seuraavaan uudistukseen. Ministeri Satonen kertoi Suomen ja Viron väliseen liikkuvuuteen liittyvistä herkkyyksistä työttömyysetujen eksportointia koskevan keskustelun yhteydessä.

Suomen edustajat
Työministeri Satonen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
Kokouskutsun mukaiset